

Grzelak, Czesław / Jaczyński, Stanisław

Dyrektywy sowieckiej agresji na Polskę we wrześniu 1939 roku

Mazowieckie Studia Humanistyczne 2/1, 213-222

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DYREKTYWY SOWIECKIEJ AGRESJI NA POLSKĘ WE WRZEŚNIU 1939 ROKU

22 września 1995 r. I program Telewizji Polskiej w głównym wydaniu „Wiadomości” poinformował o wręczeniu premierowi Józefowi Oleksu przez szefa Archiwów Federacji Rosyjskiej prof. Rudolfa Pichoję pakietu kserokopii dokumentów związanych z dramatem katyńskim. Redaktor tego „newsu” pokazał i wyakcentował dokumenty związane z decyzjami dotyczącymi agresji sowieckiej na Polskę we wrześniu 1939 r. – jako swoistego preludium zbrodni katyńskiej.

Pierwsze wrażenie – wiadomość rewelacyjna. Kto nie pracował w archiwach rosyjskich, ten nie wie, jak trudno uzyskać dostęp do materiałów źródłowych „osoboi ważnosti” (specjalnego znaczenia). Ile godzin i dni spędziliśmy na przeglądaniu inwentarzy archiwów rosyjskich, na rozmowach „po duszom” z ich pracownikami, aby dotrzeć do dokumentów decyzyjnych, tych z najwyższego szczebla, o których wiedzieliśmy, że istnieją – chociażby na podstawie wzmianek w dokumentach szczebla frontu – tego nie sposób dzisiaj określić, ponieważ nikt z nas czasu nie liczył. Nic nie pomogło. Informowano nas czasem poufnie, że należy szukać w Archiwum Specjalnym Sztabu Generalnego Armii Rosyjskiej i tzw. Archiwum Prezydenckim. Tam jednak dostępu nie mieliśmy, jak nie mamy do tej pory dostępu do Archiwum Pogranicznych Wojsk w Puszkino pod Moskwą, gdzie znajdują się dokumenty uderzeniowych grup NKWD na polskie strażnice KOP 17 września 1939 r.

Dlatego wiadomość podana w TVP nas zelektryzowała. Jednak po przyjrzeniu się dokumentom doznaliśmy pewnego zawodu. Zamiast decyzji Biura Politycznego KC WKP(b) czy rządu sowieckiego, przekazano stronie polskiej dwie dyrektywy podpisane przez ludowego komisarza obrony ZSRR marszałka Klimenta Woroszyłowa¹ i szefa Sztabu Generalnego Armii Czerwonej koman-

1 Kliment J. Woroszyłow (1881–1969), członek Biura Politycznego KC WKP(b), ludowy komisarz obrony, od 1940 r. zastępca przewodniczącego Rady Komisarzy Ludowych ZSRR i przewodniczący Komitetu

darma I rangi (gen. armii) Borisa Szaposznikowa² – będące jedynie dokumentami operacyjnymi decyzji politycznych. Tym bardziej, że dyrektywy te pośrednio były nam znane. Dowódcy obu Frontów (Białoruskiego i Ukraińskiego) w swoich rozkazach często powoływali się na numery omawianych dyrektyw Woroszyłowa.

Przyjrzyjmy się jednak bliżej obu dyrektywom. Dyrektywa nr 16633 dotyczy uderzenia na Polskę wojsk Frontu Białoruskiego, głębokości całej operacji oraz wyznacza dosyć szczegółowe zadania dla wojsk poszczególnych grup operacyjnych na pierwsze dwa dni działań wojennych. Dyrektywa nr 16634 dotyczy tych samych zadań dla wojsk Frontu Ukraińskiego. Obie dyrektywy noszą datę 14 września 1939 r. i tak są przyjmowane w najnowszej historiografii polskiej oraz w jeszcze nielicznej historiografii rosyjskiej. Fakt istnienia na nich tej daty świadczy o ostatecznym terminie rozpoczęcia ich realizacji, przypieczerowania przygotowań i uruchomienia końcowych mechanizmów agresji.

Przy bliższej analizie obu dokumentów bez trudu możemy rozpoznać, iż pierwsza dyrektywa była dokumentem roboczym, przygotowanym dużo wcześniej, z naniesionymi na niej poprawkami, łącznie z przesuwanymi datami agresji. Zarówno ten dokument, jak i wiele innych ze szczebla frontów i armii pozwalają na wyciągnięcie pewnych wniosków co do przebiegu przygotowań do agresji na Polskę na najwyższych szczeblach władzy sowieckiej – do czasu udostępnienia historykom dokumentów z tym związanych.

Otóż naszym zdaniem, prezentowane poniżej dyrektywy były przygotowane już w pierwszych dniach września 1939 r. W maszynopisie dyrektywy nr 16633 zarówno numer, jak i data dzienna wpisane są odręcznie. Według pierwszej (?), następnie przekreślonej decyzji, ześrodkowanie wojsk Kijowskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego (Front Ukraiński) nad granicą polską miano zakończyć do końca 11 września, a uderzyć w nocy 12/13 września 1939 r. Dlatego też Mołotow 9 września o godzinie 15.00 poinformował ambasadora III Rzeszy w Moskwie Friedricha von Schulenburga o rozpoczęciu sowieckich działań wojskowych „w tych dniach”. Daty wydania tych decyzji przez Woroszyłowa nie wpisano. Można domniemywać, iż nie było to później niż 8-9 września 1939 r.

Ten pierwszy, dosyć pośpiesznie określony termin uderzenia na Polskę (wojska przeznaczone do agresji nie osiągnęły jeszcze gotowości bojowej – wiele jednostek było jeszcze w transportach lub prowadziło działalność mobili-

Obrony przy RKL ZSRR, od 1941 r. członek Państwowego Komitetu Obrony i tzw. Stawki – Najwyższego Organu Dowództwa Strategicznego Kwatery Głównej Sił Zbrojnych ZSRR. Nie sprawdził się w dowodzeniu podczas wojny niemiecko-sowieckiej 1941–1945.

2 Boris M. Szaposznikow (1882–1945), carski pułkownik, uczestnik wojny 1914–1917, od 1918 r. w Armii Czerwonej, w latach 1937–1940 szef Sztabu Generalnego RKKK, współautor planów agresji na Polskę, od VII 1941 do V 1942 r. ponownie szef Sztabu Generalnego, od V 1942 do VI 1943 r. zastępca ludowego komisarza obrony, następnie komendant Akademii Wojskowej Sztabu Generalnego.

zacyjną) mógł być spowodowany znacznymi postępami ofensywy niemieckiej (m.in. przedwczesna informacja o zdobyciu Warszawy) oraz obawą Stalina, aby Niemcy nie zagarnęli terenów przewidzianych dla ZSRR w protokole Ribbentrop–Mołotow lub ewentualnego polsko-niemieckiego zawieszenia broni, co uniemożliwiłoby Stalinowi wystąpienie zbrojne, a czego symptomy zaczęły się pojawiać w komunikatach Niemieckiego Biura Informacyjnego właśnie 9 września.

Jednak w wyniku niemieckiego dementi oraz bardzo poważnych problemów z rozwinięciem i koncentracją wojsk Stalin polecił przesunąć termin koncentracji na 16 września, a uderzenia na Polskę na wczesne godziny ranne 17 września.

Zanim te decyzje zostały podjęte, numery dyrektyw już funkcjonowały, 11 września Woroszyłow wydaje bowiem kolejną dyrektywę do koncentracji wojsk i organizacji ugrupowań bojowych, która nosi już numer 16648, a więc znacznie dalszy niż omawiane dyrektywy.

W dyrektywach występują też różnice w numerach związków taktycznych przeznaczonych do agresji, co wiązało się z problemami natury organizacyjnej i logistycznej.

Ostatecznie 17 września uderzono na Polskę tymi związkami taktycznymi, które zdążono skoncentrować przy granicy, co nie zawsze było zgodne z wykazem ujętym w poniższych dyrektywach. Sowiecka wojskowa machina planistyczno-organizacyjna była daleka od doskonałości.

Jak wynika z wpisu na pierwszych stronach omawianych dyrektyw, odtajniono je dopiero 5 września 1995 r.

Obydwa dokumenty przetłumaczył dr Kazimierz Malak.

*Czesław Grzelak
Stanisław Jaczyński*

1939, wrzesień, [14], [Moskwa]. – Dyrektywa nr 16633 ludowego komisarza obrony dla Rady Wojennej Białoruskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego w sprawie rozpoczęcia działań wojennych przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej

Tajne specjalnego znaczenia.
Do rąk własnych.
Egz. nr [?]¹.

ROZKAZUJĘ:

1. Do końca dnia [11]² [16]³ września skrycie ześrodkować się i być w gotowości do zdecydowanego natarcia w celu rozgromienia błyskawicznym uderzeniem stojących przed wami wojsk nieprzyjaciela:

a) Grupa Połocka – dowódca grupy: dowódca Witebskiej Grupy Armijnej komkor tow. Kuzniecowa* – w składzie 50 i 5 Dywizja Strzelecka, [27 Dywizja Strzelecka]⁴ 24 Dywizja Kawalerii, 25 i 22 Brygada Pancerna, 205 i 207 korpuśny pułk artylerii ześrodkować w dwóch grupach:

I) w rejonie: ORIECHOWNO, WIETRINO;

II) w rejonie: BIERIEZINO, LEPIEL.

Zadanie – wypierając od granicy z Łotwą stojące przed wami wojska nieprzyjaciela, prowadzić działania w ogólnym kierunku: st[acja] ŚWIECIANY i do końca dnia [13]⁵ [17]⁶ września wyjść nad rubież: SZARKOWSZCZYŻNA, DUNIŁOWICZE, KURENIEC; do końca [14]⁷ [18]⁸ września opanować rejon ŚWIECIANY, MICHALISZKI.

Aż do wysunięcia odwodu armii zabezpieczyć swoje prawe skrzydło. W dalszej kolejności mieć na uwadze możliwość [natarcia na]⁹ [opanowania]¹⁰ WILNO.

b) Grupa Mińska – dowódca grupy: dowódca 3. Korpusu Kawalerii komdyw tow. CZEREWICZENKO** – w składzie: 2 i 100 Dywizja Strzelecka, 7 i 36 Dywizja Kawalerii, 6 Brygada Pancerna, 73 i 152 korpuśny pułk artylerii w rejonie: IZJASŁAWL, GORODOK.

1 Nr egzemplarza nieczytelny.

2 Wpisano odręcznie, a następnie przekreślono.

3 Wpisano odręcznie.

4 Dopisano odręcznie.

5 Wpisano odręcznie, a następnie przekreślono.

6 Wpisano odręcznie.

7 Wpisano odręcznie, a następnie przekreślono.

8 Wpisano odręcznie.

9 Wykreślono.

10 Wpisano odręcznie.

Zadanie – silnym uderzeniem przerwać front nieprzyjaciela i nacierać w kierunku na: OSZMIANY, LIDĘ i do końca dnia [13]¹¹ [17]¹² września wyjść na rubież: MOŁODECZNO, WOŁOŻYN; do końca dnia [14]¹³ [18]¹⁴ września opanować rejon OSZMIANY, IWIE. W dalszej kolejności mieć na uwadze współdziałanie z Grupą Połocką przy opanowywaniu m[iasta] WILNO; pozostałymi siłami nacierać na m[iasto] GRODNO.

c) Grupa Dzierżyńska – dowódca grupy: dowódca Kalinińskiego Okręgu Wojskowego komkor tow. BOŁDIN***; w składzie: 13 i 4 Dywizja Strzelecka, 6, 4 i 11 Dywizja Kawalerii, 15 Korpus Pancerny, 130 i 156 korpuśny pułk artylerii; w rejonie KOJDANÓW, UZDA, st[acja] FANIPOL.

Zadanie – silnym uderzeniem rozgromić wojska nieprzyjaciela i nacierać zdecydowanie w kierunku na NOWOGRÓDEK i WOŁKOWYSK i do końca dnia [13]¹⁵ [17]¹⁶ września wyjść na rubież: DELATYCZE, TURZEC; do końca dnia [14]¹⁷ [18]¹⁸ września nad rz. MOŁCZADŹ na odcinku od jej ujścia do m. MOŁCZADŹ. W dalszej kolejności mieć na uwadze możliwość natarcia na WOŁKOWYSK, ubezpieczając się od strony m[iasta] BARANOWICZE.

d) Grupa Słucka – dowódca grupy: dowódca Bobrujskiej Grupy Armijnej komdyw tow. CZUJKOW****; w składzie: 8 Dywizja Strzelecka, 29 i 32 Brygada Pancerna; w rejonie GROZOW, TIMKOWICZE, GRIESK.

Zadanie – działać w kierunku na m[iasto] BARANOWICZE i do końca dnia [13]¹⁹ [17]²⁰ wyjść na rubież SNÓW, ŻYLICZE.

2. Działania Grup powinny być szybkie i zdecydowane, dlatego nie powinny one wiązać się w walki frontowe na umocnione pozycje nieprzyjaciela, a pozostawiając ubezpieczenia od czoła, obchodzić skrzydła i wychodzić na tyły, kontynuując wykonywanie postawionego zadania.

3. Linia rozgraniczenia z wojskami Kijowskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego: ujście rz. SŁOWIECZNA, DĄBROWICA, WŁODAWA, KOCK i dalej wzdłuż rz. WIEPRZ do jej ujścia, wszystko wyłącznie dla Białoruskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego.

4. Głębokość naszych działań została ustalona: m. DRISSA i dalej wzdłuż granicy z Łotwą, Litwą i Prusami Wschodnimi do rz. PISSY aż do miejsca gdzie wpada ona do rz. NAREW, lewym brzegiem rz. NAREW od ujścia rz. PISSY do

---

11 Wykreślono.

12 Wpisano odręcznie.

13 Wykreślono.

14 Wpisano odręcznie.

15 Wykreślono.

16 Wpisano odręcznie.

17 Wykreślono.

18 Wpisano odręcznie.

19 Wykreślono.

20 Wpisano odręcznie.

miejsca, w którym wpada ona do rz. BUG, wzdłuż prawego brzegu rz. BUG od miejsca, w którym wpada rz. NAREW do jej ujścia, prawym brzegiem rz. WISŁY do ujścia rz. BUG od ujścia rz. WIEPRZ.

5. Wojskom Grup rozpocząć zdecydowane natarcie z przekroczeniem granicy państwowej [w nocy z 12 na 13]²¹ o świcie dnia [17]²² września.

6. Oddziały lotnictwa okręgu rozśrodkować na lotniskach operacyjnych w pełnej gotowości bojowej. Zadania do działań lotnictwa stawia dowódca Okręgu.

7. Ześrodkowanie Grup osłonić silnym lotnictwem myśliwskim i artylerią przeciwlotniczą. Natarcie prowadzić pod osłoną myśliwców we współdziałaniu z lotnictwem bombowym i szturmowym. Unikać bombardowania otwartych miast i osad, nie zajętych przez duże siły nieprzyjaciela.

[8. Oddziały graniczne NKWD, w miarę przemieszczania się naszych wojsk do przodu, powinny przesuwac się w kierunku granicy z ŁOTWĄ I LITWĄ w celu stanowienia ochrony nowo powstałej granicy.]²³

[9]²⁴ [8]²⁵. Zorganizować nieprzerwane zaopatrzenie grup Białoruskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego we wszystkie rodzaje należności, w zajętych rejonach nie dopuszczać do rekwizycji i samowolnego zaopatrywania się w żywność i paszę.

[10]²⁶ [9]²⁷. Potwierdzić otrzymanie dyrektywy, a plan działań przedstawić przez posłańca do rana [11]²⁸ [17]²⁹ września.

o.p. Ludowy Komisarz Obrony ZSRR
Marszałek Związku Radzieckiego
K. Woroszyłow

o.p. Szef Sztabu Generalnego
Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej
Komandarm I stopnia
B. Szaposznikow

21 Wykreślono.

22 Wpisano odręcznie.

23 Punkt ten wykreślono, ponieważ ostatecznie oddziały graniczne NKWD po walkach o polskie strażnice KOP pozostały na starej granicy. Nową granicę początkowo ochraniały oddziały liniowe, z których później sformowano oddziały graniczne NKWD.

24 Wykreślono.

25 Wpisano odręcznie.

26 Wykreślono.

27 Wpisano odręcznie.

28 Wykreślono.

29 Wpisano odręcznie.

UWAGI:

1. U góry pierwszej strony: pieczęć owalna z napisem: „I Wydział [...]”³⁰ [Zarządu Sztabu Generalnego RChACz. Pismo nr 183. 9.10.1939 rok”.

2. U dołu trzeciej strony odręczne adnotacje:

a) „Za zgodność z oryginałem”. /-/ (podpis nieczytelny).

b) „poprawki [dokonane] czerwonym atramentem zgodne. Sz[ef] Sz[tabu] G[eneralnego] /-/ B. Szaposznikow”. (Wpis dokonany przez B. Szaposznikowa).

c) Egzemplarz „Nr 1 [przekazano] za osobistym pokwitowaniem: dowódcy Białoruskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego. 14.9.39 r. [godz.] 17.00 komandarmowi tow. Kowalio-wowi****; sz[efowi] Szt[abu] [Białoruskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego] tow. [Pur-kajewowi]. Sz[ef] Szt[abu] Gen[eralnego] /-/ B[oris] Sz[aposznikow] 17.9.39 r.”. (Wpis dokonany przez B. Szaposznikowa).

NOTY BIOGRAFICZNE

* Wasilij I. Kuźniecowa (1894–1964), w Armii Czerwonej od 1918 r., ukończył Akademię Wojskową im. W. Frunzego w 1936 r., w czasie agresji na Polskę dowodził Grupą Armijną (3 armią). W wojnie niemiecko-sowieckiej dowódca kolejno kilku armii (21, 58), później zastępca dowódcy Frontu Nadbałtyckiego.

** Jakow T. Czerewiczenko (1894–1976), w Armii Czerwonej od 1918 r., we wrześniu 1939 r. dowódca 3 Korpusu Kawalerii, w wojnie niemiecko-sowieckiej dowódca 9 armii, a później m.in. zastępca dowódcy Północno-Zachodniego Frontu i dowódca Charkowskiego Okręgu Wojskowego.

*** Iwan W. Bołdin (1892–1965), w Armii Czerwonej od 1919 r., podczas agresji na Polskę jako dowódca Kalinińskiego Okręgu Wojskowego dowodził tzw. Grupą Dzierżyńską; podczas wojny niemiecko-sowieckiej dowódca operacyjnej grupy wojsk, a następnie dowódca 50 armii, uderzającej w 1944 r. również w kierunku Białegostoku.

**** Wasilij I. Czujkow (1900–1982), w Armii Czerwonej od 1918 r., w działaniach wojennych przeciwko Polsce dowodził 4 armią; w czasie wojny z Niemcami dowódca 62 armii i 8 armii gwardii.

***** Michaił P. Kowaliov (1897–1967), uczestnik I wojny światowej, od 1918 r. w Armii Czerwonej, w czasie najazdu sowieckiego na Polskę dowodził wojskami Frontu Białoruskiego; w wojnie fińskiej dowodził 15 armią, a w wojnie sowiecko-niemieckiej dowódca Frontu Zabajkalskiego.

1939, wrzesień, 14. [Moskwa]. – Dyrektywa nr 16634 ludowego komisarza obrony dla Rady Wojennej Kijowskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego w sprawie rozpoczęcia działań wojennych przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej

Tajne specjalnego znaczenia.

Do rąk własnych.

Egz. nr 2.

ROZKAZUJE:

1. Do końca dnia [16]¹ września skrycie ześrodkować się i być w gotowości do zdecydowanego natarcia w celu rozgromienia błyskawicznym uderzeniem znajdujących się przed wami wojsk nieprzyjaciela:

a) Grupa Kamieniecko-Podolska – dowódca grupy komandarm 2 stopnia tow. Tiuleniew*; w składzie 16, 9, 32 i 34 Dywizja Kawalerii, 72 i 99 Dywizja Strzelecka, 25 Korpus Pancerny, 26 i 23 Brygada Pancerna, 283 i 274 korpuśny pułk artylerii – w rejonie HUSIATYŃ, KAMIENIEC-PODOLSKI, JARMOLIŃCE.

Zadanie – wykonać silne i błyskawiczne uderzenie na wojska polskie, niezawodnie ubezpieczyć swoje lewe skrzydło i odciąć wojska polskie od granicy z Rumunią; nacierać zdecydowanie i szybko w kierunku: CZORTKÓW, STANISŁAWÓW i do końca dnia [17]² września wyjść nad rzekę STRYJ; do końca [18]³ września opanować rejon STANISŁAWÓW, mając za zadanie następane działania w kierunku: STRYJ, DROHOBYCZ.

b) Grupa Wołoczyska – dowódca grupy: dowódca Winnickiej Grupy Armijnej komkor tow. Golikow** – w składzie: 3, 5 i 14 Dywizja Kawalerii, 96 i 97 Dywizja Strzelecka, 24 i 38 Brygada Pancerna, 269 korpuśny pułk artylerii; w rejonie WOŁOCZYSK, SOŁOMNA, CZARNY OSTROW.

Zadanie – wykonać silne i błyskawiczne uderzenie na wojska polskie i szybko nacierać na m. TREMBOWLA, m[iasto] TARNOPOL, m[iasto] LWÓW i do końca dnia [17]⁴ września wyjść w rejon: JEZIERNIA; do końca dnia [18]⁵ września opanować rejon: BUSK, PRZEMYŚLANY, BÓBRKA, mając za zadanie następane opanowanie m[iasta] LWÓW.

1 Wpisano odręcznie.

2 Wpisano odręcznie.

3 Wpisano odręcznie.

4 Wpisano odręcznie.

5 Wpisano odręcznie.

c) Grupa Szepietowska – dowódca grupy: dowódca Żytomierskiej Grupy Armijnej komdyw tow. Sowieтников^{***}; w składzie: 44, 45 i 81 Dywizja Strzelecka, 36 Brygada Pancerna, 236 i 233 korpuśny pułk artylerii; w rejonie NOWOGRÓD–WOŁYŃSKI, SŁAWUTA, SZEPIETÓWKA.

Zadanie – nacierać w kierunku na RÓWNE, ŁUCK i do końca dnia [17]⁶ września opanować rejon: RÓWNE, DUBNO; do końca dnia [18]⁷ września opanować rejon ŁUCK, mając na uwadze możliwość natarcia na WŁODZIMIERZ WOŁYŃSKI.

d) Do zabezpieczenia prawego skrzydła ześrodkować w rejonie OLEWSK, HORODNICA, BIEŁOKOROWICZE 15 Korpus Strzelecki w składzie 60 i 87 Dywizja Strzelecka i prowadzić aktywne działania [w kierunku] na SARNY.

2. Działania Grup powinny być szybkie i zdecydowane, dlatego też nie powinny one wiązać się w walki frontowe na umocnione pozycje nieprzyjaciela, a osłaniając się od czoła, obchodzić skrzydła i wychodzić na tyły, kontynuując wykonywanie postawionego zadania.

3. Linia rozgraniczenia z wojskami Białoruskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego: ujście rz. SŁOWIECZNA, DĄBROWICA, WŁODAWA, KOCK i dalej wzdłuż rz. WIEPRZ do jej ujścia, wszystko włącznie dla Kijowskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego.

4. Głębokość naszych działań ustalono: prawy brzeg rz. WISŁY od ujścia rz. WIEPRZ do ujścia rz. SAN, prawy brzeg rz. SAN od ujścia do jej źródeł, dalej nowa granica Węgier (była granica Czechosłowacji i Polski), cała granica z Rumunią. Nasze wojska stanowczo nie powinny przekraczać tej granicy.

5. Wojska Grup mają rozpocząć zdecydowane natarcie, z przekroczeniem granicy państwowej, o świcie dnia [17]⁸ września.

6. Oddziały lotnictwa Okręgu rozśrodkować na lotniskach operacyjnych w pełnej gotowości bojowej. Zadania do działań lotnictwa stawia dowódca Okręgu.

7. Ześrodkowanie grup osłonić silnym lotnictwem myśliwskim i artylerią przeciwlotniczą. Natarcie prowadzić pod osłoną myśliwców we współdziałaniu z lotnictwem bombowym i szturmowym. Unikać bombardowania otwartych miast i osad, nie zajętych przez duże siły nieprzyjaciela.

8. W ślad za Grupą Wołoczyską skierować 137 pułk artylerii odwodu Naczelnego Dowództwa, który powinien przemieszczać się w gotowości udzielenia wsparcia grupie w przypadku ataku na pozycje umocnione.

9. Zorganizować nieprzerwane zaopatrzenie grup Kijowskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego we wszystkie rodzaje należności, w zajętych rejonach nie dopuszczać do rekwizycji i samowolnego zaopatrywania się w żywność i paszę.

---

6 Wpisano odręcznie.

7 Wpisano odręcznie.

8 Wpisano odręcznie.

10. Potwierdzić otrzymanie dyrektywy, a plan działań przedstawić przez posłańca do rana [ ]⁹ września.

Ludowy Komisarz Obrony ZSRR
Marszałek Związku Radzieckiego
/-/ K. Woroszyłow

Szef Sztabu Generalnego
Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej
Komandarm I Stopnia
/-/ B. Szaposznikow

UWAGI:

1. U góry pierwszej stronicy pieczęć owalna z napisem: „Wydział [...]”¹⁰ [Zarządu] Sztabu Generalnego RChACz. Pismo nr 182. 9.10.1939 rok”.

2. U dołu trzeciej stronicy 2 adnotacje:

a) „Wytworzono 2 egz[emplarze]. B[orys] Sz[aposznikow]”.

b) „Egz[emplarz] Nr 1 (pierwszy) otrzymał 14.9.39 r. Kulik”^{****}; (pokwitowanie) „/-/ Kulik 14.9.39”.

NOTY BIOGRAFICZNE

* Iwan W. Tiuleniew (1892–1978), w Armii Czerwonej od 1929 r., w czasie najazdu na Polskę dowodził 12 armią; w latach wojny niemiecko-sowieckiej dowodził m.in. Frontem Południowym.

** Filipp I. Golikow (1900–1980), w Armii Czerwonej od 1918 r., w latach 1938–1939 dowódca Winnickiej Grupy Armijnej i 6 armii, od czerwca 1940 r. szef Głównego Zarządu Rozpoznawczego (Wywiadowczego) Sztabu Generalnego; uważał, że Niemcy nie rozpoczną wojny przeciwko ZSRR i wszystkie informacje o przygotowaniach Niemiec do uderzenia traktował jako dezinformację; po wybuchu wojny z Niemcami tworzył sowiecką Misję w Wielkiej Brytanii, a następnie dowódca m.in. 10 armii, Briańskiego i Woroneżskiego Frontu; od połowy 1943 r. szef Głównego Zarządu Kadr i zastępca ludowego komisarza obrony.

*** Iwan G. Sowietnikow (1897–1957), w Armii Czerwonej od 1918 r., od kwietnia 1939 r. pomocnik dowódcy Kijowskiego SOW, we wrześniu został dowódcą 5 armii; po wybuchu wojny z Niemcami był m.in. zastępcą dowódców Frontów Stalingradzkiego i Donieckiego ds. tyłów.

**** Grigorij I. Kulik (1890–1950), oficer rosyjski, uczestnik I wojny światowej, w Armii Czerwonej od 1918 r.; od 1939 r. zastępca ludowego komisarza obrony i szef Głównego Zarządu Artylerii RKKK; w latach wojny sowiecko-niemieckiej dowódca 54 armii, później w dyspozycji ludowego komisarza obrony; zdegradowany do stopnia generała-majora; od kwietnia 1943 r. dowódca 4 armii gwardii, a od stycznia 1944 r. zastępca szefa Głównego Zarządu Formowania i Uzupelniania Wojsk Armii Czerwonej.

⁹ Daty nie wpisano.

¹⁰ Tekst nieczytelny.